

mgr Helena Zawada

Wpływ Unii Europejskiej na system edukacji w Polsce w latach 2004-2013 na przykładzie Dolnego Śląska

Streszczenie

Obszar, którym zajmuje się niniejsza dysertacja, wpisuje się w politologię, poprzez jej subdyscyplinę, jaką są studia europejskie. W kulturze europejskiej, jak w żadnej innej na świecie, można znaleźć wiele wartości, które mają duże znaczenie z perspektywy integracji. Zjawiska związane z szeroko rozumianą edukacją, zarówno na poziomie subnarodowym, narodowym, jak i europejskim, mieszczą się w obszarze polityki społecznej, a więc jako takie są przedmiotem badań nauk politycznych. Polityki sektorowe, do których należy wspomniana wcześniej polityka społeczna, a także jej subdziedzina jaką jest polityka edukacyjna mieszczą się w naukach politycznych. Szczególną kategorią polityczną jest integracja europejska. W procesach integracyjnych w Europie występują bowiem wszystkie zjawiska typowe dla polityki. Unia Europejska posiada system polityczny i prowadzi polityki sektorowe, choć nie jest państwem.

Termin „system” rozumie się najczęściej w szerokim ujęciu, czasem nawet przenośnie, jako „każdy, mniej lub bardziej wyraźnie wyodrębniony całościowy układ powiązanych ze sobą elementów społecznych”. Jednym z najważniejszych i najbardziej zakorzenionych terminów dotyczących edukacji jest, należący zarówno do obszaru pedagogiki, jak i polityki edukacyjnej, właśnie termin „system edukacji”(zamiennie zwany „systemem oświaty”).

Rozdział I, zatytułowany „Europeizacja – nurty badawcze, teorie, definicje, przykłady”, jest poświęcony przede wszystkim europeizacji, jako kategorii źródłowej wielu stosunkowo nowych teorii, a także integracji oraz polityce spójności w świetle wybranych teorii i koncepcji politologicznych. Europeizacja ukazana jest w tym rozdziale w ujęciu szerokim i wąskim oraz omówione zostały różnice pomiędzy tymi ujęciami. Następnie - kolejne podrozdziały omawiają europeizację sfery publicznej, administracji i polityk publicznych w państwach członkowskich, w tym w Polsce, oraz ewentualny wpływ tych państw i ich polityk na inne państwa i na kształt całej Unii Europejskiej. W końcu ostatni z podrozdziałów koncentruje się już wyłącznie na Polsce pod względem płaszczyzn i procesów europeizacji przebiegających w tym kraju. Procesy europeizacji są, zdaniem

autorki, niezbędne do zrozumienia istoty wpływu Unii Europejskiej na polski system edukacji w okresie od akcesji w roku 2004 do roku 2013, a także nawet w okresie przedakcesyjnym.

Rozdział II, zatytułowany „Cel: gospodarka oparta na wiedzy. Akty prawne i dokumenty UE, mające wpływ na kształt krajowych systemów edukacji” zajmuje się ustaleniem i omówieniem najważniejszych, zdaniem UE, celów edukacji. Analiza źródeł prawa Unii – prawa pierwotnego (traktatów) oraz aktów wykonawczych i dokumentów strategicznych zajmuje pierwszą część rozdziału. W każdym z traktatów autorka wskazuje elementy odpowiadające za wpływ Unii na krajowe systemy edukacji, warto zauważyć również, że z czasem, z każdym następnym traktatem, było ich coraz więcej, co świadczy tylko o wadze tej kwestii. W dokumentach strategicznych edukacja była już wskazywana jako jeden z kluczowych elementów dla osiągnięcia celów rozwojowych Unii. Pozostałe dokumenty, które również miały wpływ na krajowe systemy edukacji, zajmują podrozdział trzeci. W nim omówione są między innymi Karta Praw Podstawowych i Deklaracja Bolońska. Następnie, w drugiej części rozdziału autorka zajmuje się kwestią polityki społecznej w Unii Europejskiej i modelami krajowymi oraz regionalnymi, a także systemami edukacji funkcjonującymi w Europie. W końcu wymienia inicjatywy europejskie, takie jak idea Europass czy koncepcja Lifelong learning.

Rozdział III – „System edukacji w Polsce i jego zmiany”, koncentruje się już wyłącznie na polskim systemie oświatowym, definiuje jego podstawowe pojęcia. Autorka analizuje krajowe akty prawne mające wpływ na system edukacji, a także przemiany i reformy, którym podlegał od roku 1989 i podlega nadal. W rozdziale tym autorka również analizuje system finansowania oświaty w Polsce i jego reformy, a więc również kwestie związane nierozdzielnie z pojawieniem się i funkcjonowaniem trójszczeblowego systemu administracji lokalnej – samorządu terytorialnego w Polsce. Rozdział III pokazuje również system funkcjonowania oświaty na poszczególnych szczeblach i odpowiedzialność organów samorządu za realizację zadań edukacyjnych, stworzony w oparciu o obowiązującą konstytucję i zasadę subsydiarności Unii Europejskiej. W końcu w rozdziale tym autorka zawarła istotę reformy samorządowej i reformy edukacyjnej, jako powiązanych ze sobą ściśle przedsięwzięć, a także kwestię wprowadzenia trójszczeblowego systemu edukacji szkolnej i informację o wprowadzeniu trójszczeblowego systemu edukacji wyższej – wywodzącego się z założeń procesu bolońskiego, który został opisany w rozdziale II. Co prawda szkolnictwo wyższe, jako takie, nie jest głównym przedmiotem zainteresowania niniejszej rozprawy, ale jest

nieodłącznym elementem polityki edukacyjnej państwa oraz obiektem zainteresowania Unii Europejskiej i jej instytucji dążących do podniesienia poziomu wykształcenia obywateli UE oraz wskaźnika solaryzacji na poziomie wyższym, stąd ta kwestia została poruszona w rozdziale poświęconym polityce unijnej oraz jej wpływowi na krajową politykę edukacji.

Rozdział IV – zatytułowany „Polska i Dolny Śląsk wobec wyzwań stawianych edukacji przez Unię Europejską i zmieniającą się rzeczywistość”, to podsumowanie licznych badań prowadzonych do tej pory nad wpływem funduszy europejskich na zmieniającą się rzeczywistość w Polsce. Autorka skorzystała z dostępnych raportów ministerialnych i samorządowych, a także przeprowadziła własne obliczenia, korzystając z narzędzi dostępnych na stronach instytucji, zajmujących się przyznawaniem dotacji z UE. W ich wyniku powstały dane, mówiące o niewątpliwym wpływie pieniędzy z Unii na rozwój edukacji w całej Polsce i szczególnie na przykładzie Dolnego Śląska.

Praca zakończona jest podsumowaniem oraz aneksem, który przedstawia w liczbach i wykresach dokonania funduszy strukturalnych w dziedzinie poprawy spójności gospodarczej i społecznej Polski i jej regionów w stosunku do pozostałych państw Unii Europejskiej, na przykładzie Dolnego Śląska.

30.08.2018r. Helena Zawada

